

پیشنهادات سیاستی - نظارتی بانک مرکزی

معامله با تورم

دلیل ندارد که سود در مقایسه با تورم تعیین شود. به علاوه، در عقود مشارکتی، افزایش و کاهش نرخ سود توسط بانک اشتباه است و نرخ سود واقعی مشارکت باید پرداخت شود.

اقتصاد ایران: مورد دیگری که در بسته سیاستی بانک مرکزی به آن اشاره شده "قرض الحسنه" است. آیا نحوه سامان‌دهی این مؤسسات را مثبت ارزیابی می‌کنید؟

در این مجموعه، آن چه که به عنوان قرض الحسنه معرفی شده این است که مردم بدون هیچ چشمداشتی پول خود را در اختیار بانک قرار دهند، و این موضوع با قانون بانکداری بدون ربا مطابقت دارد. در ضمن، دستگاه نظارتی، شیوه تبلیغات جوایز حساب‌های قرض الحسنه را جهت دار و منضبط کرده است.

اقتصاد ایران: بسته سیاسی بانک مرکزی در شرایطی ابلاغ شده که شورای پول و اعتبار منحل شده و کمیسیون اقتصاد دولت، خود وظایف این شورا را به عهده گرفته است. از نظر شما آیا این بسته و جاهت قانونی دارد؟

من معتقدم که بسته سیاستی - نظارتی بانک مرکزی در برخی از قسمت‌های خود، از محدوده اختیارات بانک مرکزی فراتر رفته است. مثلاً جایی تأکید شده که بهره‌گیری از ابزار "ممنوع‌الخروج کردن" برای وصول مطالبات بانک‌ها مجاز نمی‌باشد. اگر ممنوع‌الخروج کردن ضابطه قانونی برای وصول مطالبات بانک‌ها بوده، بانک مرکزی حق ندارد چنین دستوری را ابلاغ کند. یا در جایی گفته شده که "احداث شعب بانک‌های خارجی یا احداث بانک در ایران با مشارکت سهام‌دار خارجی" طبق مقررات بانک مرکزی مجاز و از لحاظ قانونی نمی‌تواند خود دست به این کار بزند. این موضوع در قانون اساسی نیز ذکر شده و تمامی بنگاه‌های خارجی با ضوابط خاصی قادرند در ایران شعبه بزنند.

اقتصاد ایران: با توجه به صحبت‌های شما می‌توان نتیجه گرفت که بسته سیاستی بانک مرکزی قادر است "نسخته‌ای" برای کاهش بی‌انضباطی مالی در کشور باشد، اما نیاز به هماهنگی بیشتر در درون دولت دارد؟

من بسته سیاستی بانک مرکزی را یک مجموعه "مثبت" می‌دانم. اما ناکارآمدی یا کارآمدی آن بستگی مستقیمی به شیوه اجرای آن در درون سیستم دارد. شما به همین "طرح تثبیت قیمت‌ها" توجه کنید. این طرح با هدف تثبیت قیمت ۹ قلم کالای دولتی، "هزینه" را کاهش داد، اما چون متمم‌های فراوان بودجه به افزایش نقدینگی انجامید، تورم ناشی از متمم‌ها، درصدی از اثرات سیاسی تثبیت قیمت‌ها را خنثی کرد.

اقتصاد ایران: متشکریم. ■

چکیده سیاست‌های شبکه بانکی در سال ۸۷

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بسته سیاستی شبکه بانکی سال ۸۷ را در ۲۹ فروردین ماه سال جاری ابلاغ کرد که چکیده‌ای از مهمترین مطالب آن به شرح زیر است.

● بانک‌ها تا اطلاع ثانوی از اعطای تسهیلات برای خرید واحدهای مسکونی ساخته شده خودداری کرده و صرفاً، تسهیلات برای احداث واحدهای مسکونی با رعایت شرایط زیر امکان پذیر است.

□ تسهیلات در قالب مشارکت مدنی تا سقف ۲۵۰ میلیون ریال یا ۷۰ درصد قیمت تمام شده برآوردی و برای مدت ۱۸ ماه بوده و برای یکسال بعد نیز، در صورت موافقت ارکان اعتباری بانک، قابل تمدید است که این وام به صورت مرحله‌ای و با اعمال نظارت کامل و متناسب پرداخت می‌شود. پس از اتمام مشارکت، بانک می‌تواند سهم‌الشرکه خود را به خریداران واجد شرایط، در قالب فروش اقساطی حداکثر ۱۵۰ میلیون ریال و حداکثر برای مدت ۱۲ سال به مشتریان واگذار کند. البته تسهیلات خرید مسکن بانک مسکن و نظایر آن، به قوت خود باقی است.

● خدمات و تسهیلات بانکی در سال ۸۷ تحت سرافصل‌های زیرارایه می‌شوند:

□ خدمات و تسهیلات بانکی، در قالب عقود مشارکتی که بدون تعیین سود قطعی از پیش تعیین شده و بر مبنای سود واقعی حاصل از اجرای پروژه و با حضور بانک به عنوان یک شریک صورت می‌گیرد. البته این نوع طرح‌ها باید توجیه فنی - اقتصادی داشته باشند و پیش‌بینی سودآوری طرح، معادل نرخ تورم به علاوه حاشیه سود (که حداکثر ۳ درصد تعیین می‌شود) است.

□ عقود مبادله‌ای، چون فروش اقساطی اجاره به شرط تملیک و سلف که با نظارت بانک انجام شده و تسویه حساب آن براساس سودآوری طرح، حداقل معادل نرخ ابلاغی توسط بانک مرکزی است.

□ بانکداری سرمایه‌گذاری توسط بانک‌ها با رایه خدمات سرمایه‌گذاری از طریق خرید اوراق تجاری شرکتی یا اوراق مشارکت شرکتی، قابل یا غیرقابل تبدیل به سهم صورت می‌گیرد. تضمین بازپرداخت یا بازگشت سرمایه توسط بانک انجام نمی‌شود و اوراق، قبل از سررسید در بازار ثانویه، قابل معامله خواهد بود.

□ بانکداری توسعه‌ای با بکارگیری منابع دولت به صورت "وجوه اداره شده" یا "سپرده دولتی نزد بانک با شرط نوع مصرف" یا "قرارداد عاملیت" و با هدف توسعه مناطق کمتر برخوردار یا بخش‌های اقتصادی

مورد حمایت دولت، انجام می‌شود.

● اعتبارات و تسهیلات پرداختی بانک‌ها از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه دیداری، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری، منابع بین بانکی و سرمایه سهام‌داران پرداخت می‌شود. بانک‌ها صرفاً برای کوتاه‌مدت، حق اضافه برداشت از بانک مرکزی را دارند.

● مسؤولیت بازپرداخت اصل و فرع تسهیلات برعهده بانک‌ها است که اطمینان از این بازپرداخت، اقدامات زیر را می‌طلبد:

□ بررسی گزارش توجیهی متقاضی تسهیلات و انطباق ارزیابی‌های مندرج در گزارش با واقعیات و وضعیت روز بازار

□ بررسی تخصص، سابقه کار، اهلیت و خوش‌حسابی مجری طرح و توانایی او برای اطمینان از اجرای صحیح طرح

□ نظارت دقیق بر پیشرفت طرح و اطمینان از مصرف وجوه پرداختی در محل پیش‌بینی شده

□ تعیین نسبت قابل قبول بین آورده مشتری و سهم تسهیلات بانک که اولاً، امکان اجرای طرح را برای مشتری فراهم کند و ثانیاً، انگیزه کافی برای اتمام طرح را فراهم آورد.

□ تنظیم و عقد قرارداد کامل و تأمین و تجهیز اعتبارات، طبق زمان‌بندی و تعیین حدود مسؤولیت بانک و مشتری

□ وصول مطالبات و جمع‌آوری وجوه، محاسبه سود حاصل از تسهیلات اعطایی و اخذ آن از مشتری و پرداخت به سپرده‌گذاران

● دریافت سپرده قرض‌الحسنه و پرداخت وام قرض‌الحسنه برای رفع نیازهای ضروری قابل انجام است. بر این اساس: سپرده‌گذاری‌های قرض‌الحسنه بدون انتظار سود یا قبول تبعات ناشی از کاهش سپرده، به قصد قربت و جهت کمک به نیازمندان صورت می‌گیرد.

□ برای تشویق سپرده‌گذاران قرض‌الحسنه، کلیه بانک‌ها حداکثر ۲۵۰ میلیون ریال جایزه ثابت از طریق قرعه‌کشی و دوبار در سال انجام می‌دهند.

□ بانک‌ها می‌توانند به سپرده‌گذاران قرض‌الحسنه تا ۱۰۰ میلیون ریال با کارمزد حداکثر ۳ درصد در سال (جهت تأمین هزینه‌های خدمات بانکی و هزینه‌های تشویق سپرده‌گذاران) وام پرداخت نمایند.

□ منافع حاصل از سپرده‌های قرض‌الحسنه صرف تسهیلات قرض‌الحسنه شود و از مصرف آن برای تسهیلات سرمایه‌گذاری خودداری شود.

از بانک‌ها و بیمه‌ها چه خبر؟

● به گزارش روابط عمومی بانک مرکزی، با ارایه خدمت جدید دیگری در بانکداری الکترونیکی، امکان حواله مبالغ ۵۰۰ میلیون ریال و بیشتر از یک بانک به بانک دیگر، از طریق سامانه تسویه ناخالص آتی (ساتنا) در اکثر بانک‌ها و در سراسر کشور فراهم شد. بر همین اساس، مشتریان بانک‌ها می‌توانند به یکی از شعب بانکی که در آن حساب دارند، مراجعه و پس از احراز هویت، فرم مربوط را تکمیل و درخواست صدور دستور پرداخت را ارایه کنند تا وجه درخواستی، به صورت الکترونیکی به حساب مورد نظر در بانک مقصد انتقال یابد.

● مدیر عامل شرکت سهامی بیمه البرز گفت: صنعت بیمه کشور از قابلیت‌های بسیاری برای تحقق و اجرای شدن هرچه بهتر اصل ۴۴ قانون اساسی برخوردار است. محمدابراهیم امین، در گفت‌وگو با ایرنا افزود: در راستای اجرای این سیاست‌ها، شرکت بیمه ایران همچنان دولتی باقی می‌ماند و سهام سه شرکت بیمه دولتی دیگر مانند البرز، آسیا و دانا در بورس عرضه می‌شود. وی گفت: هم‌اکنون ۸۵ شرکت در اختیار ۴ شرکت بیمه دولتی و بقیه در اختیار ۱۶ شرکت بیمه خصوصی قرار دارد. ولی با اجرای سیاست‌های اصل ۴۴ و با مصوبه دولت ۲۰ درصد سهام شرکت‌های بیمه آسیا و البرز و ۳۹ درصد سهام بیمه دانا در اختیار دولت باقی می‌ماند.

● با حضور فعال بانک تجارت، دومین همایش بین‌المللی ایمنی، بهداشت حرفه‌ای و محیط زیست در اصفهان برگزار شد. طی این همایش در روزهای ۱۸ و ۱۹ اردیبهشت، دکتر مجیدرضا داوری، مدیر عامل بانک تجارت، با حضور در میزگرد تخصصی، از نقطه نظرات صاحبان صنایع بهداشت حرفه‌ای و محیط زیست آگاه شد. گفتنی است، بانک تجارت با تشکیل کمیته توسعه پایدار، بکارگیری شیوه‌ها و فنون کاهش آلودگی محیطی ناشی از فعالیت‌ها و تسهیلات اعطایی بانک را در دستور کار قرار داده است.

● بانک سامان، با شرکت در بخش‌های نمایشگاهی و علمی کنفرانس تجارت الکترونیکی خارومیهانه، به معرفی فعالیت‌ها، خدمات و دستاوردهای خود در حوزه بانکداری و تجارت الکترونیکی پرداخت. این کنفرانس در روزهای ۲۷ و ۲۸ اردیبهشت ماه سال جاری در امارات و دبی برگزار شد و میزبان چهره‌های بزرگ علمی و سازمان‌ها و شرکت‌های مختلفی از سراسر دنیا بود. بانک سامان، به دعوت دبیرخانه این کنفرانس، در دو بخش علمی و نمایشگاهی با سخنرانی و برپایی غرفه حضور فعال داشت.

□ از ابتدای اردیبهشت ۸۷ صدور چک بین بانکی، صرفاً توسط بانک مرکزی صورت گرفته و صدور صد معادل ریالی آن توسط بانک مرکزی دریافت می‌شود.

□ بانک‌ها در صدور چک‌های تضمینی، مسافرتی، بین بانکی و چک پول، آن را از منابع قابل پرداخت تسهیلات خود کسر می‌کنند. این منابع صرفاً برای تسویه چک صادره در زمان ارایه چک به بانک قابل مصرف است.

● سقف تسهیلات و تعهدات فردی برای تصمیم‌گیری هیأت مدیره هر بانک معادل ۵ درصد سرمایه پایه آن بانک تعیین می‌شود.

● پیش خرید ارز به صورت سلف انجام و ترتیبات آن توسط بانک مرکزی اعلام خواهد شد. نرخ ارز بر اساس رشد سبد ارزی به میزان ۷۵ درصد تفاوت تورم داخلی و بین‌المللی محاسبه و تعدیل می‌شود. ۲۵ درصد مابه‌التفاوت، از طریق بهبود کارایی، بهره‌وری، یارانه‌ها و کمک‌های صادراتی پوشش داده می‌شود.

● اعطای تسهیلات و وصول مطالبات بانک‌ها با بهره‌گیری از روش ممنوع‌الخروج کردن برای وصول مطالبات، مجاز نیست و باید بر اساس اصول و ضوابط بانکداری باشد.

● بانک‌ها باید نسبت به آموزش کارکنان و ترویج اجرای کامل آیین‌نامه مبارزه با پولشویی اقدام کنند.

● بانک مرکزی در سال ۸۷، معادل ۵۰ درصد جایگزینی اوراق موجود، اوراق مشارکت منتشر نموده و ابزارهای کارا تر و مناسب‌تر مدیریت بازار پول را طراحی و مورد ارزیابی قرار می‌دهد.

● دولت و دستگاه‌های دولتی باید در سال ۸۷ اوراق مشارکت در حد ضوابط خود، در شکل مشارکت واقعی صادر کنند که سود این اوراق به میزان سود حاصل از طرح‌های موضوع سرمایه‌گذاری بستگی دارد و فروش قبل از سررسید، صرفاً در بازار بورس امکان پذیر است.

● تا پایان برنامه چهارم توسعه، ۷۰ درصد عملیات پولی - بانکی به صورت الکترونیکی صورت می‌گیرد تا امکان ارایه کلیه خدمات پولی - بانکی در محیط الکترونیکی برای عموم مردم و فعالان اقتصادی فراهم گردد.

● سپرده‌های قانونی بانک‌ها با نرخ‌های زیر صورت می‌گیرد. ■

نرخ سپرده‌های قانونی بانک‌ها

نوع سپرده	نرخ سپرده قانونی (درصد)
سپرده‌های جاری	۲۰
سپرده‌های قرض‌الحسنه	۱۲
سپرده‌های کوتاه‌مدت	۱۷
سپرده‌های یک‌ساله	۱۷
سپرده‌های دو‌ساله	۱۵
سپرده‌های سه‌ساله	۱۵
سپرده‌های چهارساله	۱۴
سپرده‌های پنج‌ساله	۱۱
سایر سپرده‌ها	۲۰

استخراج: «اقتصاد ایران» از بسته سیاستی - نظارتی بانک مرکزی.

● فعالیت شرکت‌ها و مؤسسات، بنگاه‌ها، سازمان‌ها و صندوق‌هایی که عملیات پولی، بانکی و اعتباری انجام می‌دهند، بر اساس ضوابط، مقررات و نظارت بانک مرکزی مجاز است. بر این اساس، مؤسساتی که به صورت صندوق قرض‌الحسنه فعالیت می‌کنند، بدون این که پول خلق کنند:

□ مشمول تودیع سپرده سرمایه‌گذاری نیستند و هر مقدار سپرده قرض‌الحسنه وصول کنند، می‌توانند قرض‌الحسنه پرداخت نمایند.

□ نمی‌توانند رأساً و وکالتاً به انجام امور تجاری، بازرگانی، سرمایه‌گذاری و تولیدی بپردازند.

□ مجاز به اخذ سپرده سرمایه‌گذاری نیستند.

□ وام قرض‌الحسنه جدولی نباید پرداخت کنند.

□ به مؤسسان، سهام‌داران، مدیران صندوق و وابستگان درجه اول آنان نباید وام قرض‌الحسنه پرداخت شود.

● به منظور کاهش ریسک اعتبارات و تسهیلات بانکی و حداکثر بهره‌برداری از سرمایه، بانک‌ها می‌توانند اعتبار طرح‌های بزرگ را به صورت مشترک پرداخت کنند.

● بانک‌ها موظفند تدابیر لازم را به منظور انجام موارد زیر اتخاذ کنند:

□ تشویق خوش‌حسابی و تشدید جرایم و محرومیت‌ها و محدودیت‌های اقتصادی، پولی و بانکی برای مشتریان بدحساب

□ اختصاص مزایا و مساعدت‌ها برای مشتریان خوش حساب

□ محرومیت از خدمات بانکی، متناسب با بدحسابی مشتریان

● طراحی ساختار قراردادهای با نرخ سود شناور:

□ می‌توان ساختار قراردادهای با نرخ سود شناور بر مبنای شناور بودن تسهیلات مشارکت مدنی و مشارکت سرمایه‌گذاری را اتخاذ کرده که در این دو حالت، سال به سال، میزان سود واقعی پرداخت می‌شود، ولی سود تسهیلات مبادله‌ای می‌تواند با فروش مرحله‌ای یا اجاره مرحله‌ای تبدیل به شناور شود.

● حداکثر رقم حق الوکاله بانک‌ها ۳ درصد بوده و برای سپرده‌های مختلف متفاوت است.

● روش‌های پرداخت سود:

□ محاسبه سود قطعی بر اساس عواید دریافتی از تسهیلات و کسر حق الوکاله بانک که در پایان سال و بر اساس گزارش‌های حسابرسی شده تعیین می‌شود.

□ سود علی‌الحساب که بر اساس حداکثر اطمینان محاسبه شده و پس از تأیید بانک مرکزی قابل پرداخت است.

● با توجه به آثار تورم بر شاخص‌های اقتصادی، سایر سیاست‌های جانبی و پشتیبانی آن از قبیل نرخ ارز، نرخ سود حمایت از صادرات و جایزه‌های صادراتی باید متناسب با نرخ تورم تنظیم شود.

● برای فراهم کردن ابزاری مناسب جهت نقل و انتقال و مبادلات روزانه و کاهش اثرات افزایش نقدینگی ناشی از صدور چک‌های بین بانکی: